

URTEKARIA 2022

Kronika

2022ko urte osoan zehar agertzen joan garen moduan, presoen senitartekook eta presoak berak hobeto gaude; urruntzearen amaierak gure motxilen zama asko arindu du, baina denboraldi berri batean sartzeraz goaz. Denboraldi honetan gure eta euskal gizartearen lan guztia honetara bideratu behar dugu: euskal presoek espetxetik etxerako bidea egin dezaten lortzera.

Iragan urtearen balantzearen kronika, errepresaliatu euskaldunen eta haien senitartekoen kontrako espetxe salbuespenari eusteari dagokionez, presoen kontra agindutako maila-erregresioek markatu dute; maila erregresio horiek sistematikoki agindu ditu Entzutegi Nazionalak.

Fiskaltzak hasieran hirugarren graduari buruzko helegitea jarri zuen, salbuespeneko 7/2003 legeria baliatuz. Legeria hori Zigor Kodean txertatzen da gaur egun eta euskal presoek ez-ohiko errekesituak jartzen dizkie, hala nola, Estatuarekiko erantzukizun zibila ordaintzea, edo Espetxeen Lege Organiko Orokorren 72.6 artikulua ezartzea. Artikulu hori modu interesatuan lotzen da barkamen eskaerarekin edo agintariekin lankidetzan aritzearekin, berorren benetako logika beste hau bada ere: presoak ETAKoa izateari eta bortxazko bitartekoak erabiltzeari utzi diola egiaztatzea. Helburu hori egiaztatu liteke presoaren berariazko adierazpen baten bidez edo espetxe zentroko profesionalen txosten teknikoaren bidez. Kasu biak gertatzen dira euskal presoek dagozkien prozeduretan.

Halaz guztiz ere, gradu erregresioaren ebazpen autoek beste auzi batzuk tratatzen dituzte modu sistematikoan. Honela, adibidez, “erantzukizun zibilaren ordainketa oso baxua dela” esaten dute, erantzukizun hori gauzatzeko egiten den ahalegina baloratu ordez; presoak “zigorra betetzeko oraindik denboraldi luzea daukala zintzilik” esaten da, nahiz eta presoek gehiengoak bere zigorraren hiru laurdenak beteak dituen; edo modu surrealista batean adierazten da, izandako baimen kopurua “oraindik txikiegizat hartu behar dela, erdi askatasuneko erregimen baten aurretiko urrats moduan”, gure senitartekoei baimenak berak ere ukatuak zaizkienean.

Otsailean Jon Crespo eta Iñigo Gutierrez Basauri eta Zaballara itzuli ziren, bigarren mailara itzularazi ostean. Unai Fanoren aurrekaria bageneukan, 2021eko irailean espetxera itzuli baitzen, bere etxean bere familiarekin hiru hilabetez birgizarteratzen egon ostean.

Zentzugabeko dinamika honen testuinguruan, Basauri eta Martuteneko zortzi preso hirugarren mailan sailkatu zituen Eusko Jaurlaritzako Zuzenbide Zuzendaritzak, tratamendu batzordeen irizpideak eta balorazioak jarraituz. Hiru hilabete geroago beste horrenbeste egingo zuen Gorka Loran eta Jon Cresporekin.

Aldiz, irailean 13 ziren jadanik beren hirugarren graduari Fiskaltzak helegitea jarri zien euskal preso politikoak, Espetxe Zaintzako Epaitegi Zentralak (EZEZak) erantzun zain zeudenak. Iñaki Bilbao, Gorka Martínez, Mikel San Argimiro eta Aitor Esnaolak espetxera itzuli behar izan zuten testuinguru berean, 76 urte zituen eta espetxean 31 urte zeramatzan Joseba Arregik bezala.

Beste kontu bat da zigorra eteteagatik behin-behineko askatasunean zegoen Xabier Atristaini dagokiona. Giza Eskubideen Europako Auzitegiak (GEEA) urtarrilean Espainiako Estatu zigortu zuen, 2010ean ez zuelako baimendu haren abokatu defendatzaileak laguntza eman ziezaion.

Alabaina, Espainiako justiziaren estiloric onenean, Auzitegi Gorenak zigorra ez berrikustea erabaki zuen, eta, geroago Eusko Jaurlaritzak hirugarren gradua eman bazion ere preso donostiarrari, urrian Martuteneko espetxera itzuli zen, fiskaltzak jarritako helegitea onartu zuenean Auzitegi Nazionaleko Espetxe Zaintzako Epaitegi Zentralak (EZEZak).

Iduri du denbora asko pasatu dela pandemiaren urte gogor haiek jasan genituenetik, baina 2022ko urtarrilean oraindik Gasteizko Santiago Ospitalearen aurrean mobilizatu ginen, Sarerekin batera eta Salhaketa Araba-ren sostenguekin. COVID19ari zegokionean ez ezik, osasunaren arlo guztietan ere presoek osasun baldintzak hobetzeari lehentasuna eman ziezaioten eskatzea zen mobilizazioaren helburua.

Izan ere, pandemia hasi zenetik bi urte baino gehiago pasatu zirenean, pandemiaren ondorengo errealitate batera pasatzen ari baginen ere, udaberrira arte arrazoirik gabeko neurririk hertsatzaileenak jasan behar izan zituzten espetxeetan, alde batetik, presoek orokorrean, eta bestetik, gure presoek eta, bide batez, presoek senitartekoek.

2022a izan da, azkenean, Lapurdiko presoek erdi askatasun bat bizi izan duten urtea. Lannemezan-go espetxea utzi eta handik urte eta erdira pultsera telematika kendu zioten Frederik Xistor Haranbururi, eta baldintzapeko askatasunean geratu zen, 31 urte eta erdi espetxean eman ostean. Urrian aske geratu ziren, kontrol telematikoarekin, Ion Kepa Parot eta Jakes Esnal, bi-biek espetxean 32 urte eta erdi eman ostean. Era berean, aske geratu da Jon Gurutz Maiza etxarriarra. Denak dira hirurogeita hamar urtetik gorakoak.

2022 urtearen amaieran presoek kolektiboan 173 lagun gelditzen ziren; horietatik 10 Espainiako lurraldeetako espetxeetan aurkitzen ziren eta 11 lagun, Frantziako lurraldeetan. Bestalde, data berean, erbesteratuen eta deportatuen kopurua 25ekoa zen.

Udaberriaren bete ziren Anjel Aldana eta Txetxu Urteaga euskal preso politiko deportatuen heriotzaren 6. eta 2. urteurrena. Bidegabekeriak errepikatzen jarraitzen dute. Horrela, Kuban deportatua dagoen Jose Angel Urutiaga santurtziarraren anaia Bittor Urutiaga ezin izan zen Euskal Herrira itzuli aurreikusia zeukan hegazkinean, deportatu baten anaia izatean, galarazia baitauka Estatu Batuetako aire espazioa zeharkatzea.

Udazkenean itzuli ziren Kubatik eta Cabo Verde-tik Euskal Herriko beren etxera Emilio Martínez de Marigorta, Félix Manzanos Martínez eta Iñaki Rodríguez Muñoz. Erbesteratu eta handik 15 urtera Nekane Txapartegi epaiaren zain libre geratu zen, dokumentuak faltsutzea leporatuta.

Mexikon 28 urte erbesteraturik egon ostean, Euskal Herrira itzuli berritan, Mexikon zendu zen Lazaro Galarza Larrayoz errefuxiatu ohia, denboraldi baterako hara joana baitzen, lan istripu baten ondorioz. Etxerat-ek bere elkartasuna adierazi zuen eta besarkada handi bat luzatu zien haren senitarteko eta adiskideei. Era berean, elkartasuna eta laguntasuna adierazi zuen Yvan Colonna preso politiko korsikarraren itzuleran. Preso hori iragan martxoaren 2an Arles-ko espetxean hil zen, beste preso batek eragindako erasoaren ondorioz.

Oraindik ebatzi gabe dagoen gatazkaren ondorioz, 16 pertsona hil dira, 35 urtez bizi izandako urrutze eta sakabanatzea dela eta. Biktima horiek urtero beren herrietan oroituak dira, baina ez dute oraindik aitorten ofizialik eta, ondorioz, erreparatzerik ere ez, nahiz eta urrats batzuk emanak diren zentzu horretan, hala nola, udal korporazioek eta sindikatuek adierazitako saminaren aitortpena. Zentzu honetan, *Egiari Zor* fundazioari proposatu genion gogoeta publiko bat ireki zedila salbuespeneko espetxe politikaren ondorio zuzen edo zeharkako eraginez hildako pertsonen aitorten eta erreparaziorako. Azken sei hamarkadetan 35 euskal preso

politiko (2011tik hasita, 13) hil dira espetxeetako salbuespen egoeraren testuinguruan, urruneko espetxeetarako bidaietan hildako senitarteko eta lagunak kopurua 16koa delarik.

Andaluziako espetxeak euskal preso politikoentzat itxi zituztenean, Mirentxin-eko boluntarioen jarduera amaitu zen. “Esker anitz bidaia honetan guri laguntzeagatik” adierazi zuten gutun publiko batean, senitartekoek eta Etxerat elkarteak elkarrekin egindako keinu baten bidez.

2022an, ordea, samina sortu digute presoek senitarteko eta adiskideek izandako bi istripuek. Rennes-ko espetxean (795 km) garai horretan preso zegoen Itziar Morenoren lagun batek istripua izan zuen A83 autobidean, Sainte-Hermine herriaren ondoan, Itziar bisitatzera zihoala. Azaroan Ihintza Bidartek, Errenteriako Xabier Goienetxea presoaren lagunak, zirkulazio istripu bat jasan zuen, Lannemezan-go espetxean hura bisitatzetik zetorrenean.

Udaberrian egin genuen Durangon Etxerat-en 19. Batzar Nazionala. Pandemiaren bi urteen ostean berriro egindako bilera esan genuen moduan, alarma piztu beharko liguke gure senitarteko presoek laguntza eta sostengurako lanean jarraitu behar izate hutsak, horrek argi uzten baitu Espainiak ez diela bere lege propioa aplikatzen euskal presoek.

2022an topaketa garrantzitsuak ere berreskuratu ziren: Lasterbidean, Kanpezun; Hatortxurock; Oiarzungo bertso-saioa berriro itzuli zen Madalensorora. Milaka pertsona mobilizatu ziren abuztuan Euskal Herriko 15 hondartzetan, salbuespeneko espetxe politikaren amaiera eskatzeko, lelo honekin: “Stop salbuespen politikari. Bizirik eta etxean nahi ditugu”.

Eta urtea modu berean amaitu zen, urtearen azken ostiralean egindako milaka pertsonaren mobilizazioarekin.

HURBILKETAK-ACERCAMIENTOS-APPROCHEMENTS

	espetxetik: de la prisión de: de la prison de:	espetxera: a la de: à celle de:	Km	Km
URTARRILA				
Gallastegi Sodupe, Lexuri	Zuera	Martutene	245	0
Martínez Ahedo, Gorka	El Dueso	Basauri	170	0
Lizarraga Merino, María	Aranjuez	Zaballa	520	0
Gutierrez Carrillo, Íñigo	Aranjuez	Zaballa	520	0
Vicario Setien, Gregorio	Burgos	Zaballa	215	0
Goikoetxea Basabe, Arkaitz	Logroño	Zaballa	170	0
Cano Hernández, Pedro	Logroño	Zaballa	170	0
OTSAILA				
Armendariz Gonz de Langarika, Lierni	El Dueso	Martutene	170	0
MARTXOA				
Izpura García, Mikel	Zuera	Iruñea	245	0
Aranburu Sodupe, Gotzon	Dueñas	Zaballa	310	0
García Justo, Asier	Villabona	Zaballa	385	0
Miner Villanueva, Imanol	El Dueso	Zaballa	170	0
Segurola Beobide, Joseba	Burgos	Martutene	215	0
Zabalo Beitia, Xabier	Logroño	Zaballa	170	0
Reta Frutos, Iñaki	Soto del Real	Zaballa	430	0
Dorronsoro Malaxetxebarria, Jose Mari	Iruñea	Martutene	0	0
Gallaga Ruíz, Javier	Daroca	Zaballa	345	0
Franco Martínez, Bittor	Logroño	Basauri	170	0
Maiza Artola, Jon Gurutz	Lannemezan	Martutene	330	0
APIRILA				
Azurmendi Peñagarikano, Mikel	El Dueso	Zaballa	170	0
Arri Pascual, Álvaro	Burgos	Basauri	215	0
Barrios Martín, Jose Luís	Zuera	Iruñea	245	0
Egues Gurrutxaga, Ana Belén	Villabona	Zaballa	385	0
Pedrosa Barrenetxea, Maite	El Dueso	Zaballa	170	0
Otegi Unanue, Mikel	Iruñea	Zaballa	0	0
Mendizabal Mujika, Idoia	Iruñea	Zaballa	0	0
Arruarte Santa Cruz, Garikoitz	Iruñea	Martutene	0	0
Agirre Lete, Juan Luís González	Soria	Zaballa	260	0
González, Jon Goienetxea	Iruñea	Zaballa	0	0
Iragorri, Xabier	Mont de Marsan	Lannemezan	260	330
ABUZTUA				
Olarra Guridi, Jon	Logroño	Zaballa	170	0
Aiestaran Legorburu, Lorenzo	Soria	Zaballa	260	0
Mariñelarena Garzandía, Luís	Dueñas	Iruñea	310	0
Karasatorre Aldaz, Juan Ramón	El Dueso	Iruñea	170	0
Aiensa Laborda, Ibai	Logroño	Martutene	170	0
Iglesias Chouza, Juankar	Dueñas	Basauri	310	0
Moreno Martínez, Itziar (Espainaratu)	Rennes	Alcalá	795	445

IRAILA

Goieaskoetxea Arronategi, Eneko	El Dueso	170	Zaballa	0
Telleria Uriarte, Gotzon	El Dueso	170	Zaballa	0
Narváez Goñi, Josu	Logroño	170	Zaballa	0
Garitagoitia Salegi, Iurgi	Logroño	170	Zaballa	0
García Aliaga, Aitor	Burgos	215	Zaballa	0
Besance Zugasti, Juan Carlos	Dueñas	310	Zaballa	0
Palacios Aldai, Gorka	Estremera	520	Zaballa	0
Bravo Saez de Urabai, Zigor	Soria	260	Basauri	0
Vallejo Franco, Iñigo	El Dueso	170	Basauri	0
Ugarte López de Arkaute, Diego	León	370	Basauri	0
Zubiaga Bravo, Manex Makazaga	Burgos	215	Martutene	0
Azurmendi, Xabier Aiensa	El Dueso	170	Martutene	0
Laborda, Mikel	Logroño	170	Martutene	0
Mujika Goñi, Ainhoa	Logroño	170	Zaballa	0
Sáez de la cuesta Mtz de S. Vicente, Alicia	Logroño	170	Zaballa	0
Alberdi Uranga, Itziar	Logroño	170	Zaballa	0
Castro Zabaleta, Manex	El Dueso	170	Zaballa	0
Zelarain Ortz, Oskar	Soria	260	Zaballa	0
Bienzobas Arretxe, Jon	Dueñas	310	Zaballa	0
García Gaztelu, Xabier	Estremera	520	Zaballa	0
Rubenach Roiz	El Dueso	170	Zaballa	0
Parot Navarro, Unai	León	370	Zaballa	0
García Montero, Ainhoa	Villabona	385	Zaballa	0
López de Lacalle Gauna, Alberto	Villabona	385	Zaballa	0
Agirrebarrena Beldarrain, Aitor	Villabona	385	Martutene	0
Solana Matarran, Jon Igor	Zuera	245	Martutene	0
Inziarte Gallardo, Juan Manuel	El Dueso	170	Martutene	0
Zurutuza Sarasola, Jose Antonio	Burgos	215	Basauri	0
Sorzabal Díaz, Iratxe (Espainaratu)	Reau	925	Estremera	520

URRIA

Martínez Iradi, Ibon	Lannemezana	330	Martutene	0
Moreno Martínez, Itziar	Alcal Meco	445	Zaballa	0
Iratxe Sorzabal Díaz	Estremera	520	Zaballa	0
Sarasola Iarzalabal, Mattin	Dueñas	310	Zaballa	0
Aginagalde Ugartemendia, Beñat	Dueñas	310	Zaballa	0
Agirresarobe Pagola, Gurutz	Logroño	170	Zaballa	0
Arzalluz Goñi, Asier	Logroño	170	Basauri	0
Iragi Gurrutxaga, Harriet	Logroño	170	Basauri	0
Olabarrieta Colorado, Iker	Logroño	170	Basauri	0

AZAROA

Etxebarria Caballero, Bea	El Dueso	170	Zaballa	0
Pérez Aristizabal, Eider	Zuera	245	Martutene	0
Atxurra Egurrola, Julen	El Dueso	170	Zaballa	0

ABENDUA

Zapirain Romano, Iñigo	El Dueso	170	Zaballa	0
Guridi Lasa, Iñigo	León	370	Martutene	0

Badiola Lasarte, Asier

El Dueso

170

Martutene 0

Viedma Morillas, Alberto

Topas

460

Iruñea 0

Gallastegi Sodupe, Orkatz

Topas

460

Zaballa 0

Vila Mitxelena, Fermin

Zuera

245

Zaballa 0

ASKATZEAK-LIBERTADES-LIBÉRATIONS

URTARRILA / ENERO / JANVIER

Comes Arambillet, Olga
Fraile Iturralde, Gorka

MARTXOA / MARZO / MARS

Salaberria Etxebeste, Emilio

APIRILA / ABRIL / AVRIL

Ginea Sagasti, Josu

MAIATZA / MAYO / MAI

Urbieta Alkorta, Josu
Altable Etxarte, Txuma
Sirvent Auzmendi, Ekaitz
Haranburu, Xistor

baldintzapean/condicional/conditionnelle

EKAINA / JUNIO / JUNE

Maurtua Eguren, Aitzol
Lesaka Argüelles, Izaskun

baldintzapean/condicional/conditionnelle

UZTAILA / JULIO / JUILLET

Gutiérrez Carrillo, Íñigo

URRIA / OCTUBRE / OCTOBRE

Parot, Ion Kepa

baldintzapean/condicional/conditionnelle

Esnal, Jakes

baldintzapean/condicional/conditionnelle

Apeztegia Jaka, Karlos

Pérez Sorriketa, Ugaitz

baldintzapean/condicional/conditionnelle

AZAROA / NOVIEMBRE / NOVEMBRE

Franco Martínez, Bittor
Maiza Artola, Gurutz
Coto Etxeandia, Egoitz

ABENDUA / DICIEMBRE / DECEMBRE

Arri, Pascual, Álvaro

baldintzapean/condicional/conditionnelle

Bengoa López de Armentia, Asier

Egoera / Situación en cifras / Situation en chiffres

Presoak / Presos / Prisonnier.e.s (Euskal Preso Politikoen Kolektiboa): **174**

Euskal Herrian **148**

Espainiako Estatua / Cárceles cercanas en el Estado español / Prisons de l'État espagnol **14**

Frantziako Estatua / Estado francés / Dans l'État français **12**

Urruntasunaren ehunekoak / Porcentajes distancias / Pourcentages selon la distance:

Espainiako Estatua / Estado español / Dans l'État espagnol:

0 km / prisiones de EH / prisons du Pays Basque: **% 91**

EHTik kanpo / fuera de Euskal Herria / dehors du Pays Basque: **% 9**

Frantziako Estatua / Estado francés / Dans l'État français:

Hurbilenerako espetxeak / Prisiones más cercanas / Prisons les plus proches: **% 92**

+ 600 km / a más de 600 km / plus de 600 km: **% 8**

Erbesteratuak / Número de exiliad@s / Exilés: **20**

Deportatu politikoak / número deportados / deportés: (Cabo Verde, Cuba, Venezuela) **5**

Gaixotasun larriak dituzten presoak: zerrenda publikoan 13; zerrenda ez-publikoan 4 / Presos con enfermedades graves: 13 lista pública + 4 no públicos / Détenus atteints de maladies graves : 13 liste publique + 4 liste non publique